O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

ISSN 2181-3884

ZAMONAVIY ILMIY-TEXNIK TADQIQOTLAR

xalqaro jurnali

Vol. 2 No. 3

2026

International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research

Volume 2 Issue 3
2026

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro jurnali

3-son
2026

Международный журнал современных научно-технических исследований

Том 2 Выпуск 3
2026

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Xalqaro ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

P.f.d., prof., O.X. Turakulov

Bosh muharrir:

A.A. Abdumalikov

Tahrir kengashi mas’ul kotibi:

D.M. Jomurodov

Tahririyat hay’ati:

1. B.f.d., prof., S. Murodova (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
2. P.f.n., prof., S. Usmanov (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
3. T.f.n., dos., S. Tavboev (O’zMU Jizzax filiali, UZB)
4. F.f.d., prof., N. Djusupov (O’zDJTU, UZB)
5. T.f.d., dos., S. Ruzimov (TTPU, UZB)
6. P.f.d., prof., G. Lekerova (SKU, KZH)
7. DSc., Ali Coşkan (ASUI, TR)
8. T.f.d., prof., D. Irgasheva (TATU, UZB)
9. T.f.d., prof., I. Siddikov (NRU TIIAME, UZB)
10. T.f.n., dos., S. Eshkabilov (NDU, US)

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro elektron jurnali (International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research) O’zMU Jizzax filiali Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2022-yil 9-sentabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №038200 raqami bilan ro‘yxatidan o‘tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O‘zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-3884 ISSN raqami olingan.

© “O‘zMU Jizzax filiali” – 2023

Tahririyat manzili:

130100, Jizzax viloyati, Jizzax shahri,
Sh.Rashidov Shox ko‘chasi, 259-uy.

BO‘LAJAK TARJIMONLARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI AUTENTIK MATERIALLAR VOSITASIDA RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Amanov Akmal Aripjonovich

Namangan davlat chet tillar instituti, dotsent (PhD).
e-mail: amanovakmalbek@gmail.com **ORCID**: https://orcid.org/0009-0005-5069-5802

Annotatsiya.

Maqolada bo‘lajak tarjimonlarning madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini autentik materiallar vositasida rivojlantirish bo‘yicha ilgari ishlab chiqilgan didaktik tamoyillar va bosqichli texnologiya qanchalik puxta bo‘lmasin, ularni amalga oshirish uchun zarur tashkiliy, kadr va muhit sharoitlari mavjud bo‘lmasa, kutilgan natijaga erishib bo‘lmasligi asoslanadi, chunki metodika o‘z-o‘zidan emas, balki faqat tegishli sharoitlarda samara beradi. Shu sababli tadqiqotning maqsadi ushbu jarayonning muvaffaqiyatli kechishini ta’minlovchi pedagogik shart-sharoitlarni aniqlash va tizimlashtirishdan iborat. Nazariy tahlil, qiyosiy-tavsifiy tahlil va umumlashtirish metodlariga tayangan holda, tadqiqot natijasida institutsional-resurs, kadr tayyorgarligi, didaktik-metodik ta’minot, psixologik-pedagogik muhit, nazorat-baholash va me’yoriy-tashkiliy shartlardan iborat olti guruhli shart-sharoitlar tizimi ilmiy jihatdan asoslangan. Har bir shart alohida tavsiflanib, ularning ierarxik va funksional jihatdan o‘zaro bog‘liqligi, xususan, me’yoriy-tashkiliy shartning boshqa barcha shartlar uchun rasmiy asos yaratishi ko‘rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari asosida ta’lim muassasalari uchun ichki audit chek-listini ishlab chiqish, o‘qituvchilar uchun maxsus trening dasturlarini joriy etish hamda har bir shartning kompetensiya rivojlanishiga qo‘shgan hissasini keyingi tadqiqotlarda empirik jihatdan baholash bo‘yicha aniq tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: pedagogik shart-sharoitlar, autentik materiallar, madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi, bo‘lajak tarjimon, institutsional-resurs sharti, kadr tayyorgarligi, psixologik-pedagogik muhit.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ ПОСРЕДСТВОМ АУТЕНТИЧНЫХ МАТЕРИАЛОВ

Аманов Акмал Арипжонович

Наманганский государственный институт иностранных языков, доцент (PhD).

Аннотация.

В статье обосновывается, что даже тщательно разработанные дидактические принципы и поэтапная технология развития межкультурной коммуникативной компетенции будущих переводчиков посредством аутентичных материалов не позволяют достичь ожидаемых результатов при отсутствии необходимых организационных, кадровых и средовых условий, поскольку методика становится эффективной только при наличии соответствующих условий её реализации. В связи с этим целью исследования является выявление и систематизация педагогических условий, обеспечивающих успешность данного процесса. На основе методов теоретического анализа, сравнительно-описательного анализа и обобщения научно обоснована система из шести групп условий: институционально-ресурсных, кадровых, дидактико-методических, психолого-педагогических, контрольно-оценочных и нормативно-организационных. Каждое условие охарактеризовано отдельно, раскрыта их иерархическая и функциональная взаимосвязь; в частности, показано, что нормативно-организационные условия создают формальную основу для реализации всех остальных условий. На основе результатов исследования предложены конкретные рекомендации по разработке внутреннего аудиторского чек-листа для образовательных учреждений, внедрению

специальных программ подготовки педагогов, а также последующей эмпирической оценке вклада каждого условия в развитие межкультурной коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: педагогические условия, аутентичные материалы, межкультурная коммуникативная компетенция, будущий переводчик, институционально-ресурсные условия, кадровая подготовка, психолого-педагогическая среда.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR DEVELOPING FUTURE TRANSLATORS' INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE THROUGH AUTHENTIC MATERIALS

Amanov Akmal Aripjonovich

Namangan State Institute of Foreign Languages, Associate Professor (PhD).

Abstract.

The article argues that, regardless of how thoroughly the previously developed didactic principles and stage-based technology for developing future translators' intercultural communicative competence through authentic materials are designed, the expected outcomes cannot be achieved without the necessary organizational, personnel, and environmental conditions, since a methodology becomes effective only under appropriate conditions for its implementation. Therefore, the purpose of the study is to identify and systematize the pedagogical conditions that ensure the successful implementation of this process. Drawing on theoretical analysis, comparative-descriptive analysis, and generalization, the study establishes a scientifically grounded system comprising six groups of conditions: institutional-resource, personnel preparation, didactic-methodological support, psychological-pedagogical environment, monitoring and assessment, and regulatory-organizational conditions. Each condition is described separately, and their hierarchical and functional interrelationships are identified; in particular, the regulatory-organizational condition is shown to provide the formal basis for all other conditions. Based on the findings, specific recommendations are proposed for developing an internal audit checklist for educational institutions, introducing specialized training programs for teachers, and empirically assessing the contribution of each condition to competence development in future research.

Keywords: pedagogical conditions, authentic materials, intercultural communicative competence, future translator, institutional-resource conditions, personnel preparation, psychological-pedagogical environment.

Kirish. Boʻlajak tarjimonlarda madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini autentik materiallar vositasida rivojlantirish borasida soʻnggi yillarda bir qator ishlar amalga oshirilgan: didaktik tamoyillar, material tanlash mezonlari va bosqichma-bosqich texnologiya allaqachon yetarlicha puxta ishlab chiqilgan. Biroq amaliyot shuni koʻrsatadiki, metodikaning nazariy mukammalligi hali uning sinfda ishlashiga kafolat bermaydi: agar ta'lim muassasasida mos resurs, tayyorgarlikdan oʻtgan kadr yoki qulay psixologik muhit boʻlmasa, eng puxta ishlab chiqilgan texnologiya ham qogʻozda qolib ketadi. Aynan shu boʻshliq — texnologiyaning oʻzi bilan uni ishga tushiruvchi shart-sharoitlar oʻrtasidagi farq — mazkur tadqiqotning boshlangʻich nuqtasini tashkil etadi.

Shunga koʻra, maqolaning maqsadi boʻlajak tarjimonlarning madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini autentik materiallar vositasida rivojlantirishga xizmat qiluvchi asosiy pedagogik shart-sharoitlarni aniqlash, ilmiy asoslash va ularning oʻzaro bogʻliqligini koʻrsatishdan iborat. Bu maqsad quyidagi vazifalar orqali amalga oshiriladi: birinchidan, "pedagogik shart-sharoit" tushunchasining nazariy mohiyati yoritiladi; ikkinchidan, mavzuga oid ilmiy-metodik yondashuvlar tahlil qilinadi; uchinchidan, asosiy shart-sharoitlar guruhlari aniqlanadi va tavsiflanadi; toʻrtinchidan, ularning oʻzaro ta'siri va amaliyotga tatbiq etilishi boʻyicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Madaniyatlararo muloqot kompetensiyasi tushunchasi tadqiqotning nazariy poydevorini tashkil etadi. M. Byram [1] taklif etgan besh komponentli model bilim, koʻnikma, munosabat va tanqidiy madaniy anglashning bir vaqtda rivojlantirilishini talab qilsa, D. Deardorff [2] buni jarayon sifatida koʻrib, kompetensiyaning vaqt davomida bosqichma-bosqich shakllanishini ta'kidlaydi. Ikkala model ham keyingi boʻlimlarda shart-sharoitlar tizimini qurish uchun me'yor vazifasini oʻtaydi: kompetensiya koʻp qatlamli va jarayonli boʻlgani uchun, uni rivojlantiruvchi shart-sharoitlar ham bir martalik emas, balki davomiy va bosqichli xarakterga ega boʻlishi kerak.

Biroq autentik matnning oʻzi bu masalani hal qilmaydi. H. G. Widdowson [3] "til bilimi" (usage) va "til qoʻllanilishi"

(use) oʻrtasidagi farqni koʻrsatib, sof til materialining sinfda ishlashi uchun pedagogik vositachilikka (mediation) muhtojligini isbotlaydi. M. P. Breen [4] buni yanada oldinga surib, autentiklikni matnning oʻzida joylashgan xossa emas, balki matn, oʻquvchi, vazifa va ijtimoiy muhit oʻrtasidagi munosabat natijasi sifatida talqin qiladi. Ikkala qarash birgalikda shuni koʻrsatadiki, materialning "haqiqiyligi" oʻz-oʻzidan kafolat boʻla olmaydi — uni oʻrab turgan didaktik-metodik sharoit ham xuddi shunday darajada puxta boʻlishi shart.

Bu sharoitni qanday taʼminlash mumkinligiga D. Nunan [5] va B. Tomlinson [6] javob beradi. Nunan kommunikativ sinfxona uchun vazifa loyihalashtirish tamoyillarini ishlab chiqib, topshiriqning real muloqot ehtiyojlariga mos kelishini talab qiladi; Tomlinson tahririda chop etilgan jamlanma esa buni institutsional darajaga koʻtaradi — alohida oʻqituvchining shaxsiy topilmasi emas, balki muassasa miqyosida tizimli tashkil etilgan materiallar ishlab chiqish jarayoni sifatida qaraydi. Shu ikki manba institutsional-resurs va didaktik-metodik taʼminot shartlarini asoslashda tayanch boʻlib xizmat qiladi.

Ammo eng puxta ishlab chiqilgan material ham uni qoʻllay oladigan oʻqituvchisiz samarasiz qoladi. J. G. Gebhard [7] oʻqituvchining kasbiy oʻz-oʻzini rivojlantirishi (teacher self-development) gʻoyasini ilgari surib, yangi metodikani mustaqil oʻzlashtira olish qobiliyatini sifat mezoni deb hisoblaydi; bu kadr tayyorgarligi shartining nazariy negizini kengaytiradi. G. V. Elizarova [8] esa madaniyat va chet tili oʻqitishning ajralmas bogʻliqligini koʻrsatib, madaniy komponentni til taʼlimiga integratsiya qilishning uslubiy yoʻllarini taklif etadi.

Demak, koʻrib chiqilgan manbalar ikki savolga alohida-alohida javob beradi: nimani rivojlantirish kerak (madaniyatlararo kompetensiya modellari) va qanday rivojlantirish kerak (autentik material va vazifa nazariyasi). Bu ikkalasini amalga oshirish uchun zarur tashkiliy, kadr va muhit shart-sharoitlarini yaxlit tizim sifatida koʻrib chiqish masalasi esa alohida tadqiqot predmeti sifatida deyarli oʻrganilmagan holicha qolmoqda — aynan shu boʻshliq ushbu maqolaning dolzarbligini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot nazariy-tahliliy yoʻnalishda olib borildi va sifat (qualitative) tadqiqot paradigmasiga tayandi. Tadqiqot jarayonida bir-birini toʻldiruvchi bir nechta metodlardan foydalanildi. Jumladan, nazariy tahlil orqali oʻrganilgan ilmiy manbalarda keltirilgan gʻoya va tushunchalarning mazmuni hamda ilmiy mohiyati tahlil qilindi. Qiyosiy-tavsiflash metodi turli mualliflarning qarash va yondashuvlarini oʻzaro solishtirish, ular oʻrtasidagi umumiy hamda farqli jihatlarni aniqlash imkonini berdi. Umumlashtirish asosida alohida manbalarda ilgari surilgan fikrlar bir tizimga keltirilib, ular asosida umumiy xulosalar shakllantirildi. Shuningdek, aniqlangan omillar mazmuni va xususiyatlariga koʻra muayyan mezonlar asosida guruhlarga ajratildi. Bunda klassifikatsiya metodidan foydalanildi. Modellashtirish metodi esa ajratilgan omil va shart-sharoitlarning oʻzaro aloqadorligini koʻrsatish hamda ularni yaxlit tizim koʻrinishida ifodalash uchun qoʻllanildi.

Tadqiqot uchun manba tanlashda quyidagi mezonlarga amal qilindi: 1) manbaning tadqiqot mavzusiga bevosita aloqadorligi — madaniyatlararo kompetensiya, autentik materiallar yoki pedagogik shart-sharoit muammosini bevosita yoritishi; 2) ilmiy nufuz — nashrning xalqaro miqyosda tan olingan noshirlar (Cambridge University Press, Oxford University Press, Multilingual Matters va boshqalar) tomonidan chop etilganligi yoxud boshqa tadqiqotchilar tomonidan keng iqtibos qilinganligi; 3) nazariy-uslubiy dolzarblik — sohaning tamal nazariyalarini tashkil etuvchi asosiy asarlar (jumladan, Widdowson, Breen, Nunan) bilan bir qatorda, zamonaviyroq yondashuvlarni aks ettiruvchi manbalarning (Deardorff, Tomlinson, Gebhard) ham jalb etilishi. Ushbu mezonlar asosida xorijiy (ingliz tilidagi yetti) hamda rus va oʻzbek tilidagi (uch) manbalardan iborat jami oʻn bir asosiy ilmiy manba tanlab olindi.

Tadqiqot uch bosqichda olib borildi. Birinchi bosqichda, yaʼni manbalarni tanlash va dastlabki tahlil jarayonida belgilangan mezonlarga mos ilmiy-metodik manbalar saralandi. Har bir manba mazmuni oʻrganilib, unda ilgari surilgan asosiy gʻoya, tushuncha va yondashuvlar ajratib olindi. Ikkinchi bosqich qiyosiy tahlilga bagʻishlandi. Ushbu bosqichda aniqlangan gʻoyalar boʻlajak tarjimonlarni tayyorlash jarayoni nuqtayi nazaridan oʻzaro taqqoslandi. Natijada turli manbalarda uchraydigan umumiy va farqli jihatlar, shuningdek, bir-birini toʻldiruvchi qarashlar aniqlandi. Uchinchi bosqichda aniqlangan materiallarni tizimlashtirish va modellashtirish ishlari amalga oshirildi. Bu jarayonda ilmiy manbalardan olingan gʻoyalar boʻlajak tarjimonlarni tayyorlash amaliyoti bilan bogʻliq holda qayta koʻrib chiqildi. Natijada mavjud shart-sharoitlar mazmuni va bajaradigan funksiyasiga koʻra oltita guruhga ajratildi: institutsional-resurs, kadrlar tayyorgarligi, didaktik-metodik taʼminot, psixologik-pedagogik muhit, nazorat-baholash hamda meʼyoriy-tashkiliy shart-sharoitlar. Mazkur guruhlar oʻzaro bogʻliq holda yagona tizim sifatida modellashtirildi.

Shart-sharoitlarni oltita guruhga ajratishda ularning taʼlim jarayonidagi funksional vazifasi asosiy mezon sifatida belgilandi. Jumladan, institutsional-resurs va meʼyoriy-tashkiliy shart-sharoitlar jarayonning tashkiliy va meʼyoriy asoslarini tashkil etadi. Kadrlar tayyorgarligi hamda psixologik-pedagogik muhit taʼlim jarayonining inson omili bilan bogʻliq jihatlarini ifodalaydi. Didaktik-metodik taʼminot va nazorat-baholash esa taʼlim mazmunini amalga oshirish, uni metodik jihatdan taʼminlash va natijalarni aniqlash bilan bogʻliq jarayonlarni qamrab oladi. Tadqiqot natijalarining asoslanganligini oshirish uchun turli mustaqil manbalarda takroran uchraydigan gʻoyalarga ustuvor ahamiyat berildi. Bunda manbalar triangulyatsiyasi tamoyiliga tayanildi. Shuningdek, aniqlangan har bir shart-sharoitning kamida ikki nazariy yoʻnalish, jumladan, madaniyatlararo kompetensiya va kattalar taʼlimi nazariyalari doirasida asoslanishiga eʼtibor qaratildi. Tadqiqotning muayyan chegarasi uning nazariy-tahliliy xususiyatidan kelib chiqadi. Yaʼni tadqiqot davomida

aniqlangan shart-sharoitlarning amaliy samaradorligi ushbu bosqichda pedagogik tajriba-sinov orqali tekshirilmagan. Shu sababli keltirilgan natijalar, avvalo, mavjud ilmiy-nazariy qarashlarni tahlil qilish va tizimlashtirish asosida shakllantirilgan konseptual xulosalar sifatida qaraladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yuqorida bayon etilgan metodologik yondashuv asosida aniqlangan shart-sharoitlarni tavsiflashdan avval, ularni yagona mazmuniy asosda birlashtiruvchi "shart-sharoit" tushunchasining mohiyatiga aniqlik kiritish maqsadga muvofiq.

Pedagogik tadqiqotlarda "shart-sharoit" tushunchasi ta'lim-tarbiya jarayonining samarali tashkil etilishiga ta'sir ko'rsatuvchi obyektiv va subyektiv omillar majmui sifatida izohlanadi. Mazkur tushuncha metod yoki texnologiyadan mazmunan farq qiladi: metod va texnologiya "nima qilish kerak?" degan savolga javob bersa, shart-sharoit "bu faoliyatni samarali amalga oshirish uchun nimalar mavjud bo'lishi kerak?" degan masalani ifodalaydi [9]. Shu nuqtayi nazardan, avvalgi tadqiqotlarda belgilangan didaktik tamoyillar va bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan texnologiya "nima qilish" jihatini, quyida keltiriladigan oltita shart-sharoit esa mazkur faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan tashkiliy, metodik va pedagogik muhitni ifodalaydi.

1. **Institutsional-resurs sharti.** Autentik materiallardan muntazam va tizimli foydalanish ta'lim muassasasida tegishli mezonlar asosida saralangan, tartibga keltirilgan hamda muntazam yangilanib boradigan materiallar bazasining mavjudligini talab etadi. Bunda internet resurslari, xorijiy nashrlar, audio va videomateriallardan foydalanish imkoniyatining barqaror bo'lishi ham muhim ahamiyatga ega. Zarur resurslar bazasining shakllantirilmaganligi o'qituvchining har bir mashg'ulot uchun materiallarni alohida izlashiga sabab bo'lishi mumkin. Bu esa vaqt sarfining ortishiga va autentik materiallar bilan ishlash jarayonining izchilligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.
2. **Kadrlar tayyorgarligi sharti.** Autentik materiallardan samarali foydalanish, avvalo, o'qituvchining tegishli kasbiy tayyorgarligini talab qiladi. O'qituvchi materiallarni tanlash mezonlarini bilishi, ular asosida o'quv topshiriqlarini ishlab chiqishi hamda talabalarning madaniy-analitik refleksiyasini tashkil eta olishi zarur. Bunday tayyorgarlikni malaka oshirish kurslari, ilmiy-metodik seminarlar va amaliy treninglar orqali rivojlantirish mumkin [10]. Aks holda, ishlab chiqilgan metodik yondashuvning amaliyotga joriy etilishi kutilgan darajada samarali bo'lmasligi mumkin.
3. **Didaktik-metodik ta'minot sharti.** Autentik materiallardan foydalanish jarayoni tegishli didaktik tamoyillar, materiallarni tanlash mezonlari va texnologik bosqichlarni o'zida mujassamlashtirgan metodik ta'minotga tayanishi lozim. Bunday ta'minot ishchi dastur, metodik ko'rsatmalar, o'quv topshiriqlari va topshiriqlar banki kabi hujjatlarni qamrab olishi mumkin. Metodik tavsiyalarning aniq va yozma shaklda ishlab chiqilishi ularni turli o'qituvchilar tomonidan qo'llashda umumiy yondashuvni saqlash, ta'lim jarayonining izchilligi va takrorlanuvchanligini ta'minlashga yordam beradi.
4. **Psixologik-pedagogik muhit sharti.** Madaniy-analitik refleksiya va tanqidiy muhokamani tashkil etishda ta'lim oluvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda eta oladigan, xato qilishdan cho'chimaydigan va turli qarashlari uchun salbiy bahoga duch kelmaydigan psixologik muhitning mavjudligi muhimdir. Ayniqsa, notanish yoki muayyan madaniy qarashlar bilan bog'liq nozik masalalarni muhokama qilish jarayonida bunday muhitning ahamiyati ortadi. J. Mezirowning [11] tanqidiy refleksiya va transformativ o'rganish haqidagi qarashlari ham shaxsning mavjud tasavvur, e'tiqod va stereotiplarini qayta ko'rib chiqishida refleksiv muhitning muhimligini ko'rsatadi.
5. **Nazorat-baholash sharti.** Ta'lim jarayonining natijalarini aniqlash uchun ishlab chiqiladigan diagnostik va baholash vositalari kompetensiyaning asosiy tarkibiy qismlarini qamrab olishi kerak. Bunda faqat tilga oid bilim va ko'nikmalarni emas, balki talabaning madaniyatlararo sezgirligi, tegishli vaziyatlarda munosabat bildirish qobiliyati va madaniy farqlarni anglash darajasini ham hisobga olish muhim. Baholash mezonlarining aniq belgilanishi ta'lim natijalarini obyektivroq aniqlash va olingan ma'lumotlar asosida asoslangan xulosalar chiqarish imkonini beradi.
6. **Me'yoriy-tashkiliy shart.** Ishlab chiqilgan metodik yondashuvning barqaror qo'llanilishi uchun uning asosiy mazmuni o'quv dasturi, fan dasturi va o'quv soatlari taqsimotida o'z aksini topishi lozim. Bunda autentik materiallardan foydalanish tasodifiy yoki qo'shimcha faoliyat sifatida emas, balki tegishli fan doirasidagi ta'lim jarayonining tarkibiy qismi sifatida rejalashtirilishi muhim. Mazkur yondashuvning me'yoriy va tashkiliy jihatdan mustahkamlanishi uning izchil qo'llanilishi hamda uzoq muddat davomida amaliyotda saqlanib qolishiga sharoit yaratadi.

SHART-SHAROITLARNING O'ZARO BOG'LIQLIGI

Metodologiya bo'limida belgilangan uch funksional yo'nalish, ya'ni tashkiliy-me'yoriy, ichki-insoniy va jarayonni bevosita ta'minlovchi yo'nalishlar yuqorida ajratilgan olti shartning o'zaro joylashuvi va ular o'rtasidagi bog'liqlikni tushuntirish imkonini beradi. Mazkur shartlar alohida-alohida omillar sifatida emas, balki funksional jihatdan bir-birini to'ldiruvchi tizim sifatida qaraladi. Me'yoriy-tashkiliy shart ta'lim jarayonini tashkil etishning rasmiy asoslarini belgilaydi. Institutsional-resurs va kadrlar tayyorgarligi shartlari ushbu jarayonni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan moddiy, axborot va inson resurslarini shakllantirishga xizmat qiladi. Didaktik-metodik ta'minot mazkur resurs va imkoniyatlarni ta'lim mazmuni hamda metodik jarayon bilan bog'laydi. Psixologik-pedagogik muhit esa ushbu faoliyatning ishtirokchilar o'rtasidagi munosabatlar va ta'lim jarayonining psixologik jihatdan maqbul sharoitda kechishini ta'minlash bilan bog'liq. Nazorat-baholash sharti, o'z navbatida, amalga oshirilgan faoliyat natijalarini aniqlash va tahlil qilish imkonini beradi.

Shu nuqtayi nazardan, mazkur shartlarning har biri umumiy tizimning muayyan funksional qismini ifodalaydi. Ulardan birining yetarli darajada shakllantirilmaganligi boshqa shartlarning amaliy jihatdan to'liq namoyon bo'lishiga va

natijada butun jarayonning kutilgan samaradorlikda tashkil etilishiga ta'sir qilishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatadiki, bo'lajak tarjimonlarning madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini autentik materiallar vositasida rivojlantirish faqat to'g'ri tanlangan metodika yoki texnologiyaga bog'liq bo'lib qolmaydi, balki institutsional-resurs, kadrlar tayyorgarligi, didaktik-metodik ta'minot, psixologik-pedagogik muhit, nazorat-baholash va me'yoriy-tashkiliy shartlardan iborat yaxlit tizimni talab qiladi. Ushbu shartlarning barchasini birgalikda ta'minlashgina tarjimonlar tayyorlash amaliyotida barqaror va takrorlanuvchan natijaga erishish imkonini beradi.

Shu asosda amaliyotga quyidagi takliflar taqdim etiladi: birinchidan, ta'lim muassasasi darajasida yuqorida ko'rsatilgan olti shartning mavjudligini tekshiruvchi ichki auditor (checklist) ishlab chiqish; ikkinchidan, kadrlar tayyorgarligi va psixologik-pedagogik muhit shartlarini ta'minlash uchun o'qituvchilar uchun maxsus trening dasturlarini joriy etish; uchinchidan, kelgusi tadqiqotlarda har bir shartning kompetensiya rivojlanishiga qo'shgan nisbiy hissasini empirik baholash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Byram M. *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence.* – Clevedon: Multilingual Matters, 1997. – 124 p.
2. Deardorff D. K. The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization // *Journal of Studies in International Education.* – 2006. – Vol. 10, No. 3. – P. 241–266.
3. Widdowson H. G. *Learning Purpose and Language Use.* – Oxford: Oxford University Press, 1983. – 128 p.
4. Breen M. P. Authenticity in the Language Classroom // *Applied Linguistics.* – 1985. – Vol. 6, No. 1. – P. 60–70.
5. Nunan D. *Designing Tasks for the Communicative Classroom.* – Cambridge: Cambridge University Press, 1989. – 211 p.
6. Tomlinson B. (ed.). *Materials Development in Language Teaching.* – 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2011. – 472 p.
7. Gebhard J. G. *Teaching English as a Foreign or Second Language: A Teacher Self-Development and Methodology Guide.* – Ann Arbor: University of Michigan Press, 2006. – 380 p.
8. Елизарова Г. В. *Культура и обучение иностранным языкам.* – Санкт-Петербург: КАРО, 2005. – 352 с.
9. Селевко Г. К. *Современные образовательные технологии.* – Москва: Народное образование, 1998. – 256 с.
10. Jalolov J. J. *Chet til o'qitish metodikasi.* – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2012. – 432 b.
11. Mezirow J. *Transformative Dimensions of Adult Learning.* – San Francisco: Jossey-Bass, 1991. – 247 p.